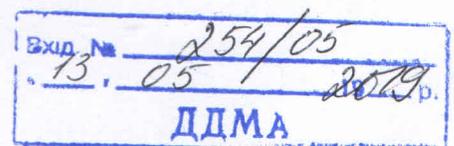

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Безгіної Олени Степанівни
«Організаційно-економічне забезпечення підвищення
енергоефективності вуглевидобувного підприємства», представленої
до спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній
машинобудівній академії МОН України для захисту на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами
економічної діяльності)

Актуальність теми дисертації. Одним із ключових елементів стратегічного розвитку більшості розвинених країн світу є енергозбереження і підвищення енергоефективності. Проте, аналіз підсумків реалізації програм енергозбереження і підвищення енергетичної ефективності в Україні дозволяє констатувати вкрай повільні темпи зниження енергоємності вітчизняної промисловості. Діяльність вуглевидобувних підприємств в Україні відіграє визначальну роль, адже забезпечує енергетичними ресурсами інтенсифікацію виробництва та виступає каталізатором економічного зростання. При цьому в українській економіці склалася парадоксальна ситуація, коли з одного боку, енергозбереження і підвищення енергетичної ефективності в усіх галузях економіки відноситься до пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку на усіх рівнях державного управління. З іншого боку, вуглевидобувні підприємства не використовують потенціал енергозбереження, який може бути реалізований за рахунок інвестицій у відповідні заходи.

Однією з причин такого стану є відсутність ефективних інструментів організаційно-економічного забезпечення та управлінських підходів, адаптованих до потреб вуглевидобувних підприємств. Таким чином, глобалізація і високий динамізм економічного розвитку, зростання цін на енергетичні ресурси обумовлюють попит з боку вуглевидобувних підприємств на методичне забезпечення оптимізації енергоспоживання і вдосконалення усіх бізнес-процесів в цій сфері.

Дисертаційну роботу виконано згідно плану науково-дослідної роботи Донецького державного університету управління МОН України, зокрема в межах теми «Удосконалення державних механізмів екологізації економіки та суспільства» (номер державної реєстрації 0110U003044, 2013-2015 рр.). Автором поглиблено теоретичний базис, удосконалено методичний і прикладний інструментарій організаційно-економічного забезпечення вуглевидобувних підприємств.

Враховуючи вище зазначене вважаю, що проведене в дисертаційній роботі Безгіної Олени Степанівни дослідження повною мірою відповідає ефективним напрямкам розвитку сучасної економічної теорії та актуалізує практичну значимість вирішених в дисертації складних науково-прикладних проблем управління підвищенням енергоефективності вуглевидобувних підприємств.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в роботі. Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що мета, яка полягає у поглибленні теоретичних засад, розвитку методичних положень та розробці науково-прикладних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного забезпечення підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств, досягнута. Основні наукові положення, методичні підходи і пропозиції дисертації Безгіної О.С. є достатньо обґрунтованими і достовірними, що підтверджується:

- використанням у якості теоретичної та методологічної бази дослідження ключових положень теорії обґрунтування та ухвалення господарських рішень, здобутків вітчизняної та зарубіжної науки в галузі економіки і управління підприємствами;
- застосування сучасних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, серед яких домінуючим є програмно-проектний підхід, абстрактно-логічний метод, методи аналізу та синтезу, структурної декомпозиції, експертних оцінок, критеріїв прийняття рішень в умовах невизначеності;
- належним відбором, систематизацією та оцінкою офіційних статистичних матеріалів, спеціальної документації про виробничу діяльність вуглевидобувних підприємств, аналітичних веб-сайтів;
- апробацією на конференціях та опублікуванням основних положень і рекомендацій у фахових виданнях, у тому числі у виданнях, які входять до наукометричних баз;
- впровадження результатів дослідження на підприємствах та їх використанням у навчальному процесі.

Варто відзначити системність дослідження, логічність викладення отриманих результатів, коректність та доцільність застосування різноманітних методів наукового дослідження, відповідність висновків поставленій меті й завданням, цілісність і послідовність розкриття результатів дослідження, що засвідчує достатній рівень наукової кваліфікації авторки дисертації.

Переважає більшість положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження є достатньо аргументованими і такими, що беззаперечно сприятимуть удосконаленню організаційно-економічного забезпечення вуглевидобувних підприємств.

Найбільш важливими результатами роботи, що мають наукову новизну, слід вважати:

1. Дістав подальшого розвитку запропонований автором понятійно-категоріальний апарат у частині уточнення змістовного поняття «потенціал енергоефективності підприємства» (стор. 36) та структура відповідного потенціалу (стор.39), що дало можливість виділити цільову спрямованість впровадження змін з підвищення енергоефективності вуглевидобувного підприємства.
2. В роботі виконано групування підходів та заходів забезпечення підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств, яке базується на виділенні загальних та специфічних для вуглевидобувної галузі інструментів державного стимулювання, заходів організаційно-економічного, технологічного, технічного характеру (стор. 55), що позитивно впливає на вибір найбільш раціонального підходу до побудови системи енергоменджменту вуглевидобувного підприємства.
3. Удосконалено процес оцінювання енергоефективності вуглевидобувних підприємств (стор.112-116). Це досягається на основі використання системи показників енергоефективності, що представлена у вигляді піраміди зі спадним рівнем деталізації аналізованих даних і зростаючим рівнем агрегованості показників. Запропонована методика дозволяє провести комплексну оцінку рівня енергоефективності вуглевидобувного підприємства.
4. Удосконалено методичний підхід до оцінювання потенціалу енергоефективності вуглевидобувних підприємств (стор. 122-140), у межах якого передбачено проведення розрахунку коефіцієнтів, що враховують складність умов виробництва та дають змогу привести показники енергоспоживання шахт до єдиного вектора оцінки з метою стимулювання підвищення енергоефективності на державному рівні.
5. Обґрунтовано методичні засади управління ризиками проектів підвищення енергозабезпечення вуглевидобувного підприємств.

Рекомендований методичний підхід передбачає визначення оптимального варіанту портфеля проектів, в залежності від умов прийняття рішення, відповідно до одного з критеріїв прийняття рішення (критерій Лапласа, критерій Вальда, критерій Севіджа, критерій Гурвіца) (стор.183-190) та містить наступні елементи: ідентифікація ризиків; деталізація та опис; оцінка властивого ризику; встановлення апетиту; заходи з управління; оцінка залишкового ризику в процесі реалізації проекту; моніторинг виконання заходів і динаміки схильності до ризику (стор.147-170).

6. Удосконалено інформаційне забезпечення підтримки впровадження заходів з підвищення енергоефективності вугледобувного підприємства, зокрема в частині структуризації і опису змісту нормативних документів підприємства, які регламентують порядок дій щодо підвищення енергоефективності (стор. 191-212) з метою покращення процедур управління проектами енергоефективності вугледобувних підприємств.

Ефективне впровадження запропонованих в дисертації заходів на вітчизняних вугледобувних підприємствах надасть можливість підвищувати ефективність реалізації заходів енергоефективності, нейтралізувати негативну дію ризиків, які впливають на впровадження зазначених заходів, здійснювати більш обґрунтований вибір пріоритетів інвестування у підвищення енергоефективності вугледобувних підприємств.

Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів.

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у розробці ряду теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку з вирішення проблем організаційно-економічного

забезпечення підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств.

Практичне значення розробок полягає в тому, що запропоновані в дисертаційній роботі авторські наукові розробки передбачають всебічне оцінювання показників енергоефективності, пошук нових резервів та інструментів підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств, забезпечуючи швидкість і точність управлінських рішень, оптимізацію витрат на впровадження зазначених заходів, підвищення рівня ефективності енерговикористання підприємства.

Окремі результати дисертаційної роботи, зокрема ті, що становлять наукову новизну дослідження, перевірені на практиці та підтверджені довідками про впровадження результатів дослідження від : ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля» ШУ Білозерське (довідка №39 від 29.08.2018), ПРАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» ШУ Павлоградське (довідка №256 від 11.09.2018) та ШУ Тернівське (довідка №147 від 03.10.2018).

Ключові положення дисертації використовуються у навчальному процесі Донецького державного університету управління МОН України (довідка №10-01/635 від 30.10.2018) та розкрито під час виконання держбюджетної науково-дослідної роботи в межах тем «Удосконалення державних механізмів екологізації економіки та суспільства» (номер державної реєстрації 0110U003044, 2013-2015 рр.) та «Механізми інноваційного розвитку зовнішньоекономічної діяльності і пріоритетних секторів економіки України» (номер державної реєстрації 0115U004320, 2015-2018 рр.). Теоретичні та практичні положення, висновки та рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості, супроводжуються відповідним методичним і статистичним матеріалом.

Повнота висвітлення основних результатів дослідження. За результатами представленого дослідження автором опубліковано 13 наукових праць, з яких: 1 – розділ у монографії обсягом 0,7 ум.-друк. арк.;

6 – статей у наукових фахових виданнях України обсягом 4,3 ум.-друк. арк. (в т.ч. 2 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз); 6 – публікацій апробаційного характеру обсягом 1,36 ум.-друк. арк. Загальний обсяг публікацій становить 6,36 ум.-друк. арк.; особисто автору належать 5,44 ум.-друк. арк.. Вивчення наукових праць Безгіної О.С. дозволяє стверджувати, що в них відображено результати власного наукового дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які складають новизну дослідження, повністю висвітлені у фахових виданнях та обговорені на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає встановленим вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що він написаний у науковому стилі, літературною мовою, а за структурою та змістом відповідає вимогам, що ставляться МОН України.

У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати та висновки виконаної Безгіной О.С. дисертаційної роботи. Підкреслюю, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Відмічаючи актуальність дослідження, наукову новизну і практичну значущість отриманих результатів, необхідно наголосити й на ряді дискусійних моментів і зауваженнях до дисертаційної роботи:

1. Доволі дискусійною є представлена авторська структура резервів підвищення енергоефективності (стор. 39), що подана схематично та містить деталізацію елементів відповідно до специфічних умов роботи

вуглевидобувного підприємства. Слід було деталізувати складові резервів, не пов'язаних із видобутком вугілля, та які саме із перелічених зовнішніх резервів безпосередньо впливають на підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств.

2. В п. 1.2 (стор. 48-55) дисертаційної роботи на базі досвіду розвинутих країн автор пропонує загальні та специфічні інструменти державного стимулювання підвищення енергоефективності. Представляє інтерес, яких успіхів у сфері енергоефективності досягли країни, використовуючи зазначені інструменти.
3. Загалом вірно вказуючи на залежність рівня енергоефективності вуглевидобувних підприємств від оновлення основних засобів виробництва (стор. 92), здобувач аналізує лише данні приватних підприємств і не приділяє уваги тенденціям оновлення основних фондів шахт державної форми власності.
4. Відмічаючи актуальність і наукову цінність проведеної здобувачем оцінки потенціалу енергоефективності підприємств та розрахунку поправних коефіцієнтів для приведення різних шахт до сумісних умов, все ж слід зауважити, що оцінку було здійснено переважно на основі експертних оцінок (стор. 138). Таким чином виникає питання, чи проводилась оцінка узгодженості думок експертів і в який спосіб.
5. В п.3.1 дисертаційної роботи (стор. 193-196) автор пропонує впровадження інтегрованої системи підвищення енергоефективності шахти на базі стандарту ISO 50001:2011 для реалізації на її основі різних програм і відокремлених проєктів з підвищення енергоефективності. Однак, впровадження системи такого рівня потребує спеціальних навичок в сфері енергоменеджменту. Тому доцільно більш детально розглянути в який спосіб пропонується впровадження вказаної системи за відсутності професійних енергоменеджерів на шахті.

6. Обґрунтовуючи місце програми підвищення енергоефективності в стратегії розвитку вуглевидобувного підприємства, автор наводить підпрограми енергоефективності за технологічними процесами, зокрема енергоефективність видобутку, проходки, внутрішньошахтний транспорт, мережевих комунікацій та стаціонарного обладнання (стор. 177). Доцільно було б навести приклади проектів та заходів, які можуть бути включені до зазначених підпрограм.
7. Деякі рисунки в роботі (рис. 1.1, 3.1, 3.4, 3.5) потребують додаткових пояснень, адже не повною мірою розкривають сутність досліджуваних понять та методичних розробок, які представлені на них.

Слід відмітити, що зроблені зауваження не мають принципового характеру і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. В цілому автору вдалося виконати поставлені завдання, в результаті чого поглиблено теоретичні положення, науково-методичне забезпечення та обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення організаційно-економічного забезпечення підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота Безгіної Олени Степанівни є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, що містить елементи наукової новизни та важливі практичні рекомендації, які впроваджено у діяльність вуглевидобувних підприємств і навчальний процес вищих навчальних заходів. Результати дослідження є науково обґрунтованими і важливими для поглиблення теоретичних положень, розроблення науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо підвищення енергоефективності вуглевидобувних підприємств. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації та повністю висвітлює її основні положення.

За важливістю одержаних автором наукових результатів, ступенем їх обґрунтованості та достовірності, практичною значущістю сформульованих висновків дисертація Безгіної Олени Степанівни на тему «Організаційно-економічне забезпечення підвищення енергоефективності вуглевидобувного підприємства» є безумовно якісно виконаною кваліфікаційною роботою. Дисертантом виконано вимоги пп. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 (зі змінами та доповненнями). Це дає підстави стверджувати, що Безгіна Олена Степанівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту
Донбаської державної машинобудівної
академії МОН України (м. Краматорськ)

Д.К. Турченко

Підпис д-ра. екон. н. доцента, професора кафедри менеджменту
Д.К.Турченка засвідчую:

Проректор з наукової роботи,
управління розвитком
та міжнародних зв'язків,
д-р. хім. наук, професор

М.А.Турчанін